

**O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus
ta‘lim vazirligi**

**Buxoro muhandislik-texnologiya instituti
“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasini**

**“NAQSHBANDIYA TA‘LIMOTINING
XORIJDA O‘RGANILISHI:
ISTIQBOL, MUAMMO VA YECHIMLAR”**

mavzusidagi

**RESPUBLIKA MASOFAVIY ILMIY-AMALIY
ANJUMANI MATERIALLARI**

2021-YIL 26-MART

BUXORO – 2021

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI
BUXORO MUHANDISLIK-TEXNOLOGIYA INSTITUTI
“O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI”
KAFEDRASI**

**“NAQSHBANDIYA TA‘LIMOTINING
XORIJDA O‘RGANILISHI:
ISTIQBOL, MUAMMO VA YECHIMLAR”**

mavzusidagi respublika masofaviy ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI TO‘PLAMI

2021-YIL 26-MART

BUXORO – 2021

№	МУАЛЛИФ (ЛАР)	Мавзу	Бет
13	Доц.С.Ж.Камолова, БухМТИ	Хорижий мамлакатларда нақшбандия таълимотининг талқини	61

**3-шўба. НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИ - ФИЛОЛОГИК ТАДҚИҚОТ
ОБЪЕКТИ СИФАТИДА**

№	МУАЛЛИФ (ЛАР) Ма	взу	Бет
14	оф. Р.Т.Шодиев СамГИИЯ, PhD. Д.Х.Бахриева, СамГУ	Абдурахман Джами великий шейх и теоретик тариката нақшбандия	65
15	Доц. Э.Х.Зойиров, БухМТИ	Яссавия ва Нақшбандия таълимотидаги умумийлик ва хусусийлик	69
16	Доц. М.Т.Гуламова БухТИ	Нақшбандия таълимотидаги валийлик гушунчасини Ахмад Зиёуддин Ал-Кумушхонавий томонидан ривожлантирилиши	73
17	М. Гуламова БухДУ докторанти	Хожа Муҳаммад Порсо –Нақшбандия тариқатининг йирик назариётчиси	81

**4-шўба. НАҚШБАНДИЯ ТАЪЛИМОТИНИНГ РУҲИЙ-МАЪНАВИЙ,
ТАРБИЯВИЙ АҲАМИЯТИ**

№	Муаллиф (лар)	Мавзу	Бет
18	Б.Б.Рустамов БухДУ	Нақшбандия тариқатидаги “Хилват дар анжуман” тамойилининг психологик жиҳатлари	88
19	Б.Б.Рустамов БухДУ	Баҳоуддин Нақшбанднинг бағрикенглик ва инсонпарварлик қарашлари	90
20	Б.Б.Рустамов БухДУ	Марказий Осиёда тасаввуф тариқатлари эволюцияси	94
21	Б.Б.Рустамов БухДУ	Умар Хайём асарларида руҳий поклик ва руҳий ишқнинг тасаввуфий талқини	98
22	Б.Б.Рустамов БухДУ	Бухоро Ислом динининг қуббаси	103

Адабиётлар рўйхати:

1. Абул Муҳсин Муҳаммад Боқир ибн Муҳаммад Али Баҳоуддин Балогардон Тажрир хайъати. А.Рустам ва боши. Форсийдан тарж. Сўзбоши ва дуғат муаллифи Мамадуддин Махдум Хасанон Махдум ўғли. – Т.: Ёзувчи, 1993. – 208 б.

2. Аҳрам Боқирхон. Ҳазрати Нақибанд ва Навоий. / Ғоиблар хайқидан ёган широклар” китобида. – Т.: “Ўзбекистон”, 1994. 335 бет.

3. Рамаҳоту айини-ҳайт (“Обихайт тоғичлари”): тарихий-маърифий асар. – Т.: Абу Али ибн Сино номидagi тиббиёт нашриёти, 2004. – 556 бет

4. Шаїх Саййид Абдулқодир Гийлоний. “Саррул-асрор”, “Мақтубот”/ Тараннои, сўзбоши ва дуғат-ишодлар муаллифи Отабек Жўрабеков. – Т.: “Мавароуннаҳр” нашриёти, 2005 йил. - 226 бет.

БАҲОУДДИН НАҚШБАНДИНИНГ БАҒРИКЕНГЛИК ВА НИСОНПАРВАРЛИК ҚАРАШЛАРИ

Рустамон Баҳши Баротович

Бухоро давлат университети ўқитувчи

Нақибандия тарикат тасоифлари, айниқса тарикатнинг бағрикенглик ва нисонпарварлик тоғлари ҳамда тарикат амалиёти XIV-XV асрлар ва ундan кейинги даврларда нафақат Туркистон балки муслимон Шарқда иқтисодий сийосий, маданий, илмий-фалсафий, диний-ерфоний ва бадий-аслохий фикри тарихийётига жуда катта, ҳар томонлама таъсир кўрсатди.

Бағрикенглик тушунчаси буғунги кунда жуда кўп тақдир этилаётгандек соф диний тушунча эмас, балки у соф ахлокий тушунчадир. Бас кўнчилик холларда диний бағрикенглик гўрисида таъбирсанда, унинг буғдан ташқари фалсафий, сийосий, ахлокий ва тасавуфий шакллари мавжуд. Бенингича, бағрикенглик қуйидаги мезонларни ўнга асос қилиб олади:

1. ўз-ўзини англаш;
2. ўз юзидан ўзи кўтариш;
3. ўзгаларни хилофатга буюрмаслик;
4. ўзгалар юзидан ўнга олиш каби.

Бағрикенглик қуйидаги шакл-кўринишларда келмоқчи бўлади:

- сўзла – ширин сўз ёки доғла тарола;
- муомалада – ўзaro алоқада, муомала маданияти тароқла;
- амалда – яъни ўзгалар учун машаққат чеккиш, уларни юзидан ўз зиммасига олиш шаклида.

Бағрикенглик тушунчаси тасавуф таълимотидиги ҳам марказий тушунчалардан бири бўлган. У аймон, тақвод, эндр, олоб, таїба, шуқр, маърифат каби тасавуфий тушунчалар билан бир қаторга қўйилган.

Тасавуфнинг айниқса жоқибандия тарикатида бағрикенглик асос тушунчилик, тарикат эрбоблари ҳаётининг мазмунига айланган. Буни Баҳоуддин Нақибанд ҳаёти билан боғлиқ бўлган қуйидаги бир қатор ахқатларда кўришимиз мумкин.

1. Ҳазрат Баҳоуддин Нақибанднинг балогардонлик назарияси ва амалиёти. Нақибандия тарикатининг асосчиси Нақибанд балогардонлик каби эҳсуллик, бағрикенгликка, олийжаъобликка йўналтирувчи ақид-тажрибанинг раҳнамосидир. Ислоҳда бу дунё билга синвоқ учун берилганлиги, бу синвоқ-испихон музаффонини бақарилса, яъни қалбдй боқий дунёда Оллоҳ неъматини ила тақдирланакаги интилади. Агар оқиб-банд ва бандлар бу йўлдан адиқса, шайтоний бўлга қарилса, у гувоҳдор бўлади ва унинг боқига балолар ёнилади. Иккон бу жаҳодан қутулмоқ учун, ўз ҳаётини эҳсуллик, ҳидоят ва яхшилик устига қурмоқи лозим. Ҳазрат Нақибанд Бухоро музофоти ақлини кўп марта уларга ётилаётган ўлиқ, касаллик, очлик, олов, суғналлик каби балолардан қутқариб келган. Шунинг учун ҳам қалқ унга Баҳоуддин Балогардон шарафли номини берган.

2. Ҳазрат Нақибанднинг “шамдек бўлшилик” тоғси. “Шамга ўшатиқ, тоқи ҳаммага равшанлик бағинила, ўнга эса қоронғуда бўл”¹⁰ – деб ёган Баҳоуддин Нақибанд. Бу ўнгда ифода этилган мановим-маъно ҳазратнинг етук илоҳларидан бири бўлгани мавлоно Абдурахмон Жомий қуйидагича назмиий баён қилади¹¹:

Шамдек бўл, шамни кўр, қуйиб қалбу тил,
Ўнгалар бағини қилди равшан...

Бу ерда “шамга ўшатиқ”, яъни ёниш – ўз Вагани, халқ, миллати учун ўзини қурбон қилиш. Қолаверса, ўлиқ фило қила туриб, Вагани, қатақдошлар, одомлар учун нур, ин, ёрунлик сочиш “... Тоқи ҳаммага равшанлик бағинила” эса – ҳаммага баб-баровар эҳсуллик қилиш. Шамни ёнишини кузатсак, уқла таваббурилик, адолатсизлик, оғирчилик мутолао бўл. Ҳаммага бирдай, ҳаммага теги нур улашади. Шу билан у қилшларини тушини тулматонин мурафшон этади. Бағрикенгликнинг шиммончи бир хўрраси – бу қилш қалбни равшанлаштириш, ишқлик киретишдир. “... Қоронғуда бўлш”лик ўлиқ шам каби фило қила туриб, ушбу филолиқни ҳам керак бўлса таъво қилмасликдир.

¹⁰ Абул Муҳсин Муҳаммад Боқир ибн Муҳаммад Али, Маърифат Тоғи Бағоруддин Нақибанд. – Т.: 1991, 65-бет.

¹¹ Шайхотамон Ш. Абдурахмон Жомий. – Т.: 1893, 41-бет.